

Cesta nikdy nekončí

„Život není to, co chceme, ale to, co máme a vydržíme“

Arnošt Lustig

Bylo krásné podzimní ráno, Ondra seděl tiše u okna a pozoroval, jak příroda mění svoje barvy. Právě pro tu rozmanitost a pestrost měl podzim tak rád. Byl doma sám jen s babičkou. Ondra seděl, kolena pod bradou a přemýšlel. Pojednou ho z bloumání vyrušil zvuk šoupavých kroků. Ondra se ohlédl a uviděl babičku, jak se k němu, opřená o svoji věrnou hůlku, pomalu blíží. Babičce bylo 89 let a Ondra měl rád její vrásčitý obličej, krátké kudrnaté bílé vlasy a veselé modré oči. Už jako malý zbožňoval její příběhy. Babička si sedla na židli vedle Ondry a zahleděla se do dálky. Chvilí oba mlčky seděli a toulali se ve svých myšlenkách.

Najednou vzala babička Ondrovu ruku do té své, zahleděla se na něj a povídá: „Ondro, jsem už stará a nevím, jak dlouho tady s vámi ještě budu. Proto bych ti chtěla povědět, co všechno jsem jako malá, vlastně ve tvém věku, prožívala.“ Ondra mlčky přikývl a babička začala vyprávět: „Bylo mi 10 let, když začala druhá světová válka. Bydleli jsme v malém městečku na Vysočině. Život se zde s počátkem války velmi změnil. Potraviny a některé léky bylo těžké získat, všude na nás dohlíželi němečtí vojáci se zbraněmi. Jednou jsem provázela svoji maminku na nákup. Cesta, po které jsme šli, byla liduprázdná, jen tu a tam jsme někoho zahlédli. Jediná větší skupina byla shromážděná u okraje cesty. Když jsme došli blíž, uviděli jsme mrtvého člověka, který tam ležel, poblíž stál německý voják a měl v ruce samopal. Slyšela jsem maminčin tlumený šepot: „Nezastavuj se, dívej se dopředu a pořád jdi.“ Nevýdržela jsem to a otočila jsem se. To jsem ale neměla dělat, protože voják byl otočený na nás a mířil nám na záda. Příšerně se na mě zašklebil a já nevěděla, co dělat. Otočila jsem se, šla dál a čekala, co se stane. Vystřelí? Co se stane? Nevystřelil, ale ten pocit si pamatuji dodnes. Dnům války, dnům, kdy jsme se báli o naše životy, nebylo konce. Obyvatel našeho města ubylo a nikdo z nás si nebyl jistý tím, co přinese další den. Dalo se dělat jen jediné – věřit. Věřit, že určitě přijdou lepší dny a válka skončí. Bylo ale jasné, že nic nebude jako dřív. Některé rodiny budou neúplné, některé nebudou vůbec.

Na sklonku války, kdy už bylo zřejmé, že nastane konec německého útlaku a teroru, kdy už všichni začínali konečně věřit v něco lepšího, přestala jsem v to lepší věřit já. Sovětská armáda se dostala až do našeho kraje a vytlačovala německou armádu. Část vojáků se vzdala, někteří, zaslepení touhou po pomstě, zůstali a bojovali dál. Jednoho dne, kdy už prakticky všichni němečtí vojáci opustili město, vystřelil německý velitel červenou raketu. Pro Rusy to bylo jako povel k bombardování, jako by tu byla hnízda německého odporu. Ten den bylo krásné jarní počasí, příroda se probouzela k životu. Sluníčko svítilo podobně jako dnes. Najednou se ozvala ohlušující rána, za ní následovala další a další, bombardování začalo. Rodiče na nás křičeli, abychom se šli schovat do sklepa k sousedům. Utíkali jsme a v dálce jsme viděli, jak hoří některé domy na kraji města. Do sklepa jsme doběhli včas, ustrašeně jsme se krčili a vyhlíželi rodiče. Ale nikdo nepřicházel. S námi se ve sklepech schoval i souseď

s celou svojí rodinou. Stěny sklepa se chvěly pod explozemi dopadajících bomb, rány duněly, letadla hučela. Třásli jsme se, asi jsme ani nemysleli a jen čekali, zda a kdy to na nás spadne. Modlila jsem se, aby to brzy přestalo. Najednou nastalo hrobové ticho. Ustrašeně jsme vylezli z úkrytu. Vzduchem poletoval zvržený prach, po zemi se válely trosky budov, všude pusto, prázdno. S bratrem jsme začali hledat rodiče – nic, žádná odpověď. Jen někde v dálce štěkal pes. Viděli jsme trosky našeho domu a bylo zřejmé, že rodiče byli pohřbeni někde pod nimi. Přesto jsme se ale k sutinám vrhli, začali volat a odhazovat kamení. Bohužel vše bezvysledně. Bratr našel tatínkovy rozbité hodinky. Nechtělo se mi věřit, že během několika minut se z nás stali sirotci. Byli jsme najednou bez rodiny, bez domova, bez všech našich věcí. Neměli jsme vůbec nic, jen oči pro pláč.

První chvíle pro nás byly moc těžké, ale měli jsme štěstí, protože se nás ujali strýc s tetou ze sousední vsi. Dali nám to, co jsme nejvíc potřebovali: lásku, péči, jídlo a střechu nad hlavou. Byli jsme pro ně vším, protože oni sami žádné děti neměli. Válka skončila a všichni jsme si mysleli, že bude dobře jako dřív, ale nebylo. Strýc a teta to neměli lehké. Vlastnili malou továrnu, která jim byla po válce zabavena. Oba dva byli přesvědčeni, že se naše krásná a svobodná země změnila k nepoznání a rozhodli se emigrovat. To jsme ale my, děti, netušily. Řekli nám, že pojedeme na výlet. Ale už podle balení věcí do vaků, pytlů a batohů, jsme pochopili, že asi jen o výlet nepůjde. Jeli jsme dlouho po téměř pustých silnicích, až konečně strýček zastavil na zoraném poli u lesa. Z auta jsme vzali všechny věci, přikryli ho maskovací látkou a všichni jsme se vydali do lesa. Šli jsme dlouho, už jsme pomalu klopýtali únavou, ale strýc nedbal na naše prosby, abychom si odpočali. Museli jsme pořád jít. Konečně jsme došli ke staré chalupě a zaklepali na dveře. Ven vyšel pán ve středních letech, a jak nás uviděl, pokynul nám, abychom vešli dovnitř. Z jeho reakcí bylo zřejmé, že strýčka zná a je s ním domluvený. V chalupě byla ještě paní, která nás pozvala ke stolu, a my jsme byli vděční, že si konečně sedneme a najíme se. Nikoho z nás nenapadlo, že to bude na dlouhou dobu naše poslední slušné jídlo. Teprve teď nám strýček vysvětlil, co se vlastně děje: „Jdeme pryč z Československa“, po chvíli mlčení pokračoval „komunisté nám sebrali továrnu, a kdybychom zůstali, mohli by nám ublížit i jinak. Proto jsme se s tetou rozhodli, že se pokusíme začít nový život. Chtěli bychom do Ameriky, říká se, že je to země svobody. Teď ale musíte být oba stateční. Dnes v noci přejdeme přes hranice. Možná se nás pohraničníci pokusí i zastřelit.“ Strýček nás úplně vyvedl z míry. Byli jsme postaveni před hotovou věc, se kterou jsme my, děti, nemohly nic dělat. Oba jsme na strýce vyjeveně koukali, jak ho to jen mohlo napadnout? Opustit náš domov a všechna známá místa a vstoupit do neznáma! Asi jsem tušila, že je to správná volba, ale nechtěla jsem si to připustit. Lehla jsem si na kožešinu a trochu se prospala. Už byla temná noc, když se mnou cosi jemně zatřásl. Byl to strýček a řekl: „Vezměte si všechny věci a jdeme!“ Ospale jsme se oblékli, nazuli boty, vzali tašky a mířili ke dveřím. Vedl nás strýček s neznámým pánem, který se s námi po chvíli rozloučil a ukázal směr cesty. První šel strýček, za ním teta s malým kufrem, bratr s vakem a batohem a já s uzlíkem dek. Teprve později mi řekli, že v dekách byly ukryté šperky, naše jediné bohatství.

Neúnavně jsme pokračovali lesem a doufali, že narazíme na americké vojáky hlídající pohraničí. Najednou se ze tmy vynořili dva muži v uniformách, posvětili nám baterkami přímo do očí. Jeden držel v ruce pušku. „Pane Bože, chytili nás a teď nás určitě zastřelí,“ proletělo mi rychle hlavou, ale snažila jsem se tuto pochmurnou myšlenku zahnat. Vojáci k nám přišli blíž. Začali se strýčkem mluvit, pro mě neznámým jazykem. Strýček však vypadal klidně. Po chvíli se k nám otočil: „Jsou to američtí vojáci. Jsme v americké zóně Německa. Jsme volní.“

Zbytek noci jsme všichni strávili v amerických kasárnách blízko hranic. Celým tělem mi projížděly vlny radosti a obrovské úlevy, „Zvládli jsme to, jsme volní, žijeme,“ ale také pocity viny a smutku. „Maminko, tatínku odpusťte mi, jednou se za vámi zase vrátím, mám vás ráda.“ Kvůli těmto myšlenkám jsem nemohla usnout. „Válka sice skončila, ale může na věci s ní spojené člověk opravdu zapomenout?“ ptala jsem se sama sebe. Já nikdy nezapomenu na své milované rodiče, na krásné i smutnější chvíle s nimi, byli pro mě vším a my zase vším pro ně.“ Babička se odmlčela a láskyplně se na Ondru usmála. Ondra si všiml lesku v babiččiných očích - ona plakala. Vzal ji za vráscitou ruku a přisunul se k ní blíž. Babička už ale znovu pokračovala. „Ráno nás poslali do jednoho z dřevěných domů s malými okny blízko u stropu, bylo tam velmi málo místa, všude hrozně lidí. Měli jsme ale štěstí, podařilo se nám totiž sehnat čtyři postele u sebe. Strýc a teta nepočítali s tím, že na nás na západní straně českých hranic čeká pohodlí, ale tak strašné bydlení a častý hlad si rozhodně nepředstavovali. Během několika dnů jsme se najednou stali chudými, hladovými utečenci bez domova.

Náš dosavadní domov se jmenoval Moschendorf, který jsme k mé velké úlevě brzy opustili. Přesunuli nás do lepšího tábora jižně od Norimberka u města Schwabach. Tady i v Moschendorfu jsme se seznámili se spoustou úžasných lidí. Hodně z nich se pak stalo našimi přáteli po celý život. To byla světlá stránka našeho pobytu. Třikrát denně jsme stáli fronty na něco, čemu oni říkali jídlo. Naším jediným nádobím se stala prázdná plechovka od jablečného džusu a vyřezávaná dřevěná lžice, kterou nám vyrobil strýc. Do plechovky nám pak zamračený Němec vždy nalil sběračku nějaké bryndy. „Jídlo“ bylo každý den stejné: světlehnědá omáčka, v níž nahoře plavaly kousky brambor s malými kousky masa. Spojené národy obstarávaly školení pro uprchlíky, kteří se chtěli naučit něčemu novému. Mezi tyto lidi patřil i strýc, teta, já s bratrem, jelikož jsme dost dobře nevěděli, co nás v Americe bude čekat. Sice jsme teď měli dočasný domov, ale nemohli jsme si nikdy být jistí, jak to bude dál. Tak jsme žili ze dne na den v neustálých obavách.¹

Konečně jsme nasedli na loď, která nás měla dopravit do Ameriky. Když naše loď zakotvila na americké pevnině, viděli jsme úplně jiný svět. Viděla jsem kolem sebe spoustu neznámých lidí, ale nebála jsem se. Věděla jsem, že toto je zlomový okamžik našich životů a začátek nového, nepředstavitelného dobrodružství v cizině. Nebylo to ale tak lehké, musela jsem se naučit nový jazyk a americké zvyky a tradice. Velkým překvapením pro mě bylo i americké jídlo. V táborech jsem snívala o tradičních českých jídlech a myslela jsem si, že taková jídla budou i tady. Tady nám nabízeli něco úplně jiného. *Krůtu, která, měla suché vláknité maso bez chuti, které jste museli namáčet ve šťávě, aby se dalo jíst. Sladké brambory a steak.*² Amerika byla velmi odlišná od Československa, ale byl to nyní můj druhý domov. V Americe jsem dospěla, naučila se spoustu nových věcí, našla si milujícího manžela. V roce 1990 jsme se rozhodli přestěhovat zpátky do Čech. Chtěla jsem se vrátit domů, tam, kde jsem se narodila. S námi přijel i tvůj táta. Můj bratr zůstal v Americe, kde úspěšně podnikal.

Sice jsem většinu života prožila bez rodičů, ale časem jsem pochopila, že jsem je vlastně nikdy neztratila. Vidím je ve svých dětech a ve vás vnoučatech. V mnohém jste jim velmi podobní, takže mám pocit, že tu jsou stále se mnou. Na časy války nikdy nezapomenu a snažím se z nich brát ponaučení. Člověk dělá chyby, ale když chce, tak se z nich časem poučí. Ostatní lidé by to také měli dělat, ale často nedělají. Lidstvo se snad nikdy nepoučí. Podívej se

¹ Volně dle Heller, CH.O. Dlouhá cesta domů. 1.vydání, Praha: Mladá fronta, 2011. str.127-129. ISBN 978-80-204-2379-5.

² Heller, CH.O. Dlouhá cesta domů. 1.vydání, Praha: Mladá fronta, 2011. str.154. ISBN 978-80-204-2379-5.

na dnešní svět. Vždy se najde někdo, kdo se snaží vyvolat nějaký konflikt. Válka je zlá, člověk může během chvíle přijít o všechno. Nesmí ale přestat věřit v lepší budoucnost. Když se dívám na to, jak dnes žijí uprchlíci, vzpomenu si na všechny pocity, které jsem sama kdysi prožívala.

Válka ve mně zanechala hodně, změnila mi pohled na život. Člověk, který zažil něco podobného, dokáže mávnout nad mnohými problémy rukou, protože ví, že vlastně o nic nejde. Je vždy důležité, aby ten, kdo prožil něco špatného, nezahořkl a nepřestal hledat v životě to pozitivní. „Život je dar a neměli bychom jej promarnit“ zdůraznila. Babiččina poslední slova zněla Ondrovi ještě dlouho v hlavě. „Kdybychom nebyli hloupí, mohli bychom si na Zemi žít vlastně tak, jako v ráji,“ pomyslel si.

Eva Pragerová